

Canejan

Eth pòble de Canejan amassa damb Bausen Bossòst e Les formauen eth terçon de Quate Lòcs.

Canejan ei format per un pilèr de poblets petits repartits en tota era ribèra deth riu Toran, poblets miei abandonats a on i demoren sonque 2 o 3 persones coma Porcingles, Bordius, Pujòla-ne-leg, Era Cassenhau, Campespín, Sant Joan de Toran e eth Pradet.

Era ramaderia en aguesti pòbles se seguís hènt d'ua forma molt rudimentària. Es prats son fòrça arribents e les an de dalhar a dalha, non se i pòt anar damb tractor tà recuelher era èrba per aquerò ac an de hèr a carga o ben baishar era èrba ena esquia.

Cau remarcar era bona labor der ajuntament de Canejan que hè apraiar es carrèrs e es camins que van tad aguesti pòbles, limpiant era carretèra e espodalhant es espies e es èrbes des bòres.

Eth pòble de Canejan ei plaçat a 906 mètres de nautada, ena man dreita deth riu Toran, en un lòc a on se ve tota era part baisha dera Val dera Garona. Er accés ath pòble ei per ua carretèra que ges de Pontaut e seguís era arribèra deth riu Toran e dempús de passar un pònt seguís pera man dreita deth riu enquia eth pòble.

I a un dit famós ena Val d'Aran que cau rebrembar: "Tanti pòbles a era Val d'Aran coma corbes era còsta de Canejan".

Eth nòm de Canejan ges en documents der an 1.278 damb eth nòm de "Caneia", damb eth de "Canigano" en 1.298 e "Caneianum" en 1.313. Ath torn des ans 1.278 e 1.282 ocupèc Canejan e Bausen eth Senhor Otó d'Auró de Sant Beat; eth Rei Pèrre II, damb un document datat en Lleida eth 20 d'Agost de 1.278, manèc ar alcalde de Ribagorça, Reinal d'Ardevol que recuperèsse aguesti dus pòbles damb era ajuda des òmes des auti pòbles dera Val d'Aran. En un document deth 27 de Noveme de 1.313 er ajuntament e es trenta sèt caps de família que formauen aguest pòble jurèren fidelitat a Guillem de Castellnou, procurador deth rei Jaime II.

ARAN

Numerò

49

DIUENDRES

19-Agost-1.988

Entrevista

Damb Sisqueta de çò de Silvèstre de Porcingles. Ei ua hemna de 89 ans que viu soleta en pòble, e a pesar dera sua edat a ua vitalitat extraordinària.

- Sisqueta, per qué bastiren Canejan ath dessús deth malh arribent en lòc de cercar un aute plaçament mès planèr?

- Jo auia entenut de papa e mama que Canejan le bastiren dessús deth malh perque es Carlistes volien plaçà-i canons entà poder dominar tota era part de baish; jo non ac è vist prò creigui en testimoni des mès auant-passats.

- Quan emigrauen era gent de Canejan, tà on anauen?

- Toti es que marchauen alavetz anauen tà França. Era majoria se quedauen enes poblets que i a ar aute costat dera montanha, d'auti anauen tà Sant Beat o Sant Gaudens e n'i a molts que s'establiren fòrça ben, auien polits trabalhs.

- Quan era frontèra damb França ère barrada se hège fòrça contrabando en Canejan? Quines èren es causes que mès se passauen?

- Nosati tà passar tà França ac auíem fòrça ben, ja que pes passades dera montanha quede molt apròp. Alavetz, lèu tota era gent passauen tà crompar òli, sucre, cafè, arròs, fidèus, macarrons... ja qu'aciu ac auíem tot racionat e non auíem de que minjar. Molts crompauen sonque tà casa, mès n'i auie d'auti que passauen causes de França tà tornat a véner e ganhar quauque sò.

Classe d'aranés

ES DIFTONGS.

Pòt passar qu'en cada sillaba, en lòc d'auer ua vocau n'i age dues, que se diguen sonque tamb un còp de veu. Ad aguesti parelhs de vocaus se les da eth nòm de "Diftongs":

- (i,u) atones, en contacte damb ua auta vocau, pertanh ara madeisha sillaba d'aguesta vocau e forme un diftong.

Ex.: Vielh, beròi, huec, huelha.

- Per rasons etimologiques, ath costat deth diftong "ue" i a eth diftong "oe", qu'a eth madeish son: (we).

Ex.: Oelha, soent, joen.

Se comparatz damb eth catalan veiratz qu'aguestes paraules an tostemp "v" en lòc a on en aranés trapam era "e".

Ex.: Ovella/oelha, sovint/soent, jove/joen.

- "iu" se pòt lièger segon era prononciacion de cadun: "iu" o "ieu" (iw) o (jew).

Ex.: Diu, hiu, aciu...

- Era "u" entre vocaus a ua foncion consonantica coma ena paraula catalana "diuen". En Pujòlo se pòt escriuer "v" en lòc dera "u".

Ex.: parlaua/parlava, escriuer/escriver...

Eth diftong "au" s'escriu tostemp damb "u": Sau, mau, atau...

ESPÒRT

INFORMACION SUS ERA TEMPORADA DE CAÇA 1.988-89 ENA VAL
D'ARAN ENES PARÇANS LIBRES

CAÇA MENOR.- Es dies entà poder caçar seràn es Dijaus, Dimenges e es dies festius. Començarà eth 2on. dimenge de Seteme dia 11 enquia eth lèr. dimenge de Gèr dia 1.

CAÇA MAJOR, SANGLIÈR.- Se poderà caçar toti es dies dera setmana Era temporada començarà eth 2on. dimenge d'Octobre dia 9 enquia eth 3èr. dimenge de Hereuèr dia 19.

CAÇA MAJOR, ISARD.- Damb autorisacion nominau (permís). Era temporada començarà eth 2on. dimenge de Seteme dia 11 enquia eth lèr. dimenge de Noveme dia 6.

- A toti es sòcis que les correspongue per órden dera lista actuau (sorteg de 1.986) auer eth permís entar ISARD, en moment de recuèlher aguest permís auràn de presentar era següenta documentacion: Licència de caça, licència Federativa, seguro obligatòri e rebut dera quòta de caça dera Societat.

CORNÈR LITERARI ES GRILHS E ES CIGALHES

(continuacion)

Mès alavetz passèc
que toti volien èster es prumèrs en cantar,
perque les semblaue qu'èster es prumèrs
les hège mès importants.

Es cigalhes triguèren cantar de dia
perque les semblaue que prumèr ven eth dia
e dempús ven era net.

Es grilhs s'estimèren mès
cantar pera net,
perque èren convençuts
que prumèr ven era net
e dempús ven eth dia.

E des d'aqueth moment, quan arribe eth bon temps,
es cigalhes se passen tot eth dia cantant:

"zzzttt-zzzttt, zzzttt-zzzttt..."
qu'ena sua lengua vò dider:
" Nosates cantam es prumères
perque èm es mès importantes".

E pera net, es grilhs
canten ara lua era sua cançon:
"ric-ric, ric-ric..."
qu'ena sua lengua vò díder:
"Non hèsquetz cas de tot çò que diden es cigalhes,
es mès importants èm nosati
e per aquerò cantam prumèr,
abantes que se hèsque de dia".

Enric Larreula/Horacio Elena

Colleccion era Sirena

INFORMACIONS

Eth dia 21 d'Agost, dimenge, entàs 22,30 ores dera vrespada ena glèisa de Sant Miquèu de Vielha se harà un Concèrt de musica classica pera Orquèstra de Camara "LEOS JANACEK DE BRENO" (Checoslovaquia), damb un totau de 22 musics que dirigís Stanislav Falcnik. Interpretaràn òbres de:

- G. Ph. Teleman.
- G. F. Haendel.
- J. S. Bach.

Eth dia 27 d'Agost, dissabte, entàs 19,00 ores dera vrespada ena plaça dera Glèisa de Casau actuarà eth grop de "HABANERES TERRAFERMA", que a part des Habanères tanben cantaràn cançons populars catalanes.

Rebrembam a toti es Hèstes Majors qu'auràn lòc es propères setmanes:

GARÒS.- 28 d'Agost. Hèsta Patronau en aonor a Sant Julian.

ARRÓ.- 28 d'Agost. Hèsta Major en aonor a Sant Agustin.

ARRÒS.- 29 d'Agost. Hèsta Major en aonor a Sant Joan Bautista.

ARRES.- 29 d'Agost. Hèsta Major en aonor a Sant Joan Bautista.

CANEJAN.- 29 d'Agost. Hèsta Major en aonor a Sant Saturnin.

TOTI

CONSELH COMARCAU DERA VAL D'ARAN

DIRECCION GENERAU DE PATRIMONI ESCRIT E DOCUMENTAU DERA GENERALITAT DE CATALUNYA

EDITE:

Centre de Normalisacion Lingüistica dera Val d'Aran.

C/ Sarriulèra, 8, 2on. pis
Tel.: 64 00 92
25530 V I E L H A

DIRECTOR:

Jusèp Loïs Sans Socasau

REDACTOR:

Joan Leja Cadena

COLLABÒREN:

Jovita Ané Sanz
Manuela Ané Brito

IMPRIMÍS:

CNL dera Val d'Aran

DEPÒSIT LEGAL:

L-1328-1987

Es articles e comentaris publicadi en noticiari
TOTI sonqu'expressen era opinion des sòns autors.

Eth remoquet dera setmana

Ma Loïsa Estévez Sans

HÈSTA MAJOR CANEJAN - 88

Vestits dera montanha gascona. Litografia deth s. XIX
Colleccion Musèu dera Val d'Aran.

Dissabte, dia 27

23,00 ores.- COMENÇAMENT DERA HÈSTA DAMB UN CASTÈTH DE HUECS D'ARTIFICI.

23,30 ores.- SESSION DE BALH AMENISADA PERA ORQUÈS-TRA "MIRAFONT", ENQUIA QUE DESPUNTE ETH DIA.

Dimenge, dia 28

12,30 ores.- SANTA MISSA ENA GLÈISA PARROQUIAU DE SANT SATURNIN DE CANEJAN.

15,30 ores.- GRAN CONCURS DE "BOTIFARRA"

17,00 ores.- ESPECTACLE D'ANIMACION ENTARA MAINADÈ-RA A CARGUE DETH GROU "XIP-XAP"

18,30 ores.- JÒCS ENTÀS MAINATGES ENA PLAÇA DER AJUNTAMENT

23,00 ores.- HUECS D'ARTIFICI

23,30 ores.- GRANA SESSION DE BALH AMENISADA PETH GROU "QUARTZ"

Deluns, dia 29

12,00 ores.- MISSA SOLEMNE EN AUNOR DETH SANT PATRON
ENA GLÈISA PARROQUIAU DE SANT SATURNIN

17,00 ores.- CONCÈRT D'ACORDEON OFERIT PETH GROUPE D'
ACORDEONISTES ARANESI.

18,00 ores.- TRADICIONAU TIRADA DERA CÒRDA ENTRE
MARIDATS/DES - SOLTÈRS/ÈRES.

19,00 ores.- SESSION DE BALH AMENISADA PERA ORQUÈS-
TRA "QUARTZ"

23,00 ores.- HUECS D'ARTIFICI

24,00 ores.- SESSION DE BALH DE FIN DE HÈSTA AMENI-
SADA PERA ORQUÈSTRA "QUARTZ"

2,30 ores.- ENTRÈGA DE TROFEGI A CARGUE DERA CO-
MISSION DE HÈSTES DE CANEJAN.

* Acabat eth balh, era Comission de Hèstes oferirà
un "RESSOPET" a toti es assistents.

ERA COMISSION DE HÈSTES VOS CONVIDE A TOTI A QUE
PARTICIPÉSQUETZ D'AGUESTI ACTES.

Ua Istòria de Canejan

Senhores e Senhors:

Vos vau a condar ua petita poësia, que jo entení quan aua sies ò sèt ans.

Ac entení as vielhs auantpassats que hè molti ans que descansen en patz. Non voleria qu'arrés se molestèsse per cap de concèpte, perque vau a méter nòms de persones e cases.

Er an 1849 se truquèren coma cau...

Isabèl de Gaciòla balshaue pera Peròca com ua lhòca,
e Jusèp de Manuel de horn le volie jogar un torn.
Mès Isabèl de Matèu Crabè l'ensenhèc eth pè
ac veiguec Sisco de Miquèl de Vidala
des dera hiestra le fotec ua bala.

Eth sartre de Nicolau, le volie fóter un còp de pau,
mès en aqueth madeish moment passaue Miquèl de Gotèr,
les díguec: non ac cau cap hèr!

Cridèren a Ilíp de Sachín,
e quan veiguec aqueth pè les díguec:
- Viste, viste, cau anar a cercar eth medecin!

Arribèc eth medecin Joan de Matèu
acompanhat der'ajudant Manuel de Sartre Tomèu
quan veigueren aqueth pè...
arren, arren lí cau hèr un emplast de mèu
en aguest madeish moment!

Passaue Tòn de Sobirà e les díguec:
Ben, quasi, quasi le poiriam plan deishar lecar
Marianna de Petchustau:

Cau méter eth pè en un cabeçau!
Passaue Tòn de Fas,
s'a dít aguest qu'ei polit eth cartifàs!

...E arribèc Químet deth Sartre:
açò s'a d'escriuer en un parte!
E eth sartre d'oncle Pau, vístec e hec com cau
mès, Joan de Platèrs les díguec:
Jo le foteria un auta bala en er aute pè!

...E gessec Tònha de Salvador
au ves aqueth pòt, se t'harie mau eth còr!
Cridèren ath senhor Ritú, e quan veiguec aqueth pè les díguec:
pas puprú.

I. M. (Les.1988)